

ADELBERT VON CHAMISSO

Ἡ θαυμαστὴ ἱστορία
τοῦ Πέτερ Σλέμιλ

E. T. A. HOFFMANN

Οἱ περιπέτειες
τῆς παραμονῆς Πρωτοχρονιάς

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΛΑΚΗΣ

Adelbert von Chamisso

Ἡ θαυμαστὴ ἱστορία
τοῦ Πέτερ Σλέμιλ

VI.

Ἄφοῦ ἀπέμεινα ὀλομόναχος στὸν ἐρημικὸ χερσότοπο, ἔκλαιγα χωρὶς σταματημὸ γιὰ νὰ ξαλαφρώσω ἀπὸ ὅσα φοβερὰ κι ἀνείπωτα βάραιναν τὴν καρδιά μου. Κατάλαβα, ὥστόσο, ὅτι δὲν ὑπῆρχαν ὅρια στὴν ἀπέραντη δυστυχία μου, ὅτι δὲν εἶχα διέξοδο, ὅτι δὲν εἶχα προορισμό, καὶ ρουφοῦσα μὲ ἀσίγαστη δίψα τὸ καινούργιο δηλητήριο ποῦ ὁ ἄγνωστος εἶχε χύσει στὶς πληγές μου. Ὅταν ἔφερα τὴν εἰκόνα τῆς Μίνας μπρὸς στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου κι ἡ ἀγαπημένη καὶ γλυκιὰ μορφή ἐμφανίστηκε χλωμὴ καὶ δακρυσμένη ἐνώπιόν μου, ὅπως, δηλαδή, τὴν εἶχα δεῖ γιὰ τελευταία φορὰ τὴ μέρα τῆς ἀτίμωσής μου, τότε μπῆκε, ἰταμὸς καὶ χλευαστικός, ἀνάμεσα σ' ἐμένα καὶ σ' ἐκεῖνη ὁ ἀπατηλὸς ἴσκιος τοῦ Ράσκαλ· ἔκρυψα τὸ πρόσωπό μου κι ἄρχισα νὰ τρέχω στὸν ἐρημότοπο, ἀλλὰ ἡ φοβερὴ ὀπτασία δὲν μὲ ἄφηνε σὲ ἡσυχία, μὲ ἀκολουθοῦσε σὲ κάθε μου βῆμα, ὥσπου ἔπεσα χάμω ξέπνοος καὶ μούσκεψα τὸ χῶμα μὲ δάκρυα ποῦ πάλι ἀνάβλυζαν χωρὶς σταματημὸ ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Κι όλα αυτά για έναν ίσκιο! Κι αυτός ο ίσκιος θά ἦταν πάλι δικός μου με μιὰ ὑπογραφή. Ξανασκέφτηκα τὴν παράξενη πρόταση καὶ τὴν ἄρνησή μου. Ἦμουν σὲ σύγχυση· δὲν εἶχα πιά οὔτε κρίση οὔτε ψυχραιμία.

Ἡ μέρα πέρασε· χόρτασα τὴν πείνα μου με ἄγριους καρπούς καὶ ἔσβησα τὴ δίψα μου σὲ ἕνα ρυάκι τοῦ βουνοῦ· ἡ νύχτα ἔπεσε καὶ ξάπλωσα κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο. Ἡ ὑγρασία τοῦ πρωينوῦ με ξύπνησε ἀπὸ βαθὺ ὕπνο, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου ἀκουγα τὸν ἑαυτό μου νὰ βαριανασαίνει· ἐκεῖνο τὸ ἀγκομαχητὸ ἔμοιαζε με ἐπιθανάτιο ρόγχο. Ὁ Μπέντελ πρέπει νὰ εἶχε χάσει τὰ ἴχνη μου, κι αὐτὴ ἡ σκέψη με χαροποίησε. Δὲν ἤθελα νὰ ἐπιστρέψω στὸν κόσμο τῶν ἀνθρώπων, τὸν ὁποῖο ἀπέφευγα περιτρομος σὰν τὰ λιγόψυχα ἀγρίμια τοῦ βουνοῦ. Ἔτσι κύλησαν τρεῖς μέρες ἀγωνίας.

Τὴν τέταρτη μέρα βρέθηκα σ' ἕναν ἀμμότοπο λουσιμένο στὸ φῶς καὶ κάθισα σὲ κάτι συντρίμματα βράχων, κατάφατσα στὸν ἥλιο, γιὰ νὰ χαρῶ τὴ λάμψη του, ποὺ τὴν εἶχα στερηθεῖ τόσο καιρό. Ἡ καρδιά μου θήλαζε σιωπηλὰ τὴν ἀπόγνωσή της. Τότε σκιάχτηκα ἀπὸ ἕνα θρόισμα· κοίταξα γύρω μου, ἔτοιμος νὰ τὸ βάλω στὰ πόδια, μὰ δὲν εἶδα κανέναν. Ἴσκιος ἀνθρώπου, ἐντούτοις, γλιστροῦσε ἐμπρός μου ἀπαλά· δὲν διέφερε αἰσθητὰ ἀπὸ τὸν

δικό μου, κι ἔτσι ὅπως προχωροῦσε μόνος του, ἔδινε τὴν ἐντύπωση πὼς εἶχε χάσει τὸν κύριό του.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ σφοδρὴ ἐπιθυμία ξύπνησε μέσα μου. Ἴσκιε, σκέφτηκα, τὸν κύριό σου ἀναζητᾷς; Θέλω νὰ γίνω ἐγὼ ὁ κύριός σου. Καὶ ρίχτηκα πάνω του γιὰ νὰ τὸν κάνω δικό μου· συλλογίστηκα πὼς ἂν κατόρθωνα νὰ εὐθυγραμμιστῶ μαζί του, ἔτσι ὥστε νὰ κολλήσει στὰ πόδια μου, θὰ προσαρμολόζοταν καὶ μὲ τὸν καιρὸ θὰ μὲ συνήθιζε.

Αὐτός, ὥστόσο, τράπηκε σὲ φυγὴ· χρειάστηκε, λοιπόν, νὰ τὸν πάρω στὸ κυνήγι μὲ χίλιους κόπους· τὴν ἀναγκαῖα δύναμη μοῦ ἔδινε μόνο ἡ σκέψη ὅτι θὰ μπορούσα νὰ βγῶ ἀπὸ τὴ δεινὴ θέση στὴν ὁποία εἶχα περιέλθει. Ὁ γοργοπόδαρος δραπέτης κατευθυνόταν πρὸς τὸ δάσος, τὸ ὁποῖο ἦταν βέβαια μακριὰ ἀκόμα· ἂν, ὅμως, κατάφερνε νὰ φτάσει ὡς ἐκεῖ, τότε στὰ σίγουρα θὰ τὸν ἔχανα μέσα στὰ σκιερὰ δέντρα – συνειδητοποίησα τὸν κίνδυνο· ὁ φόβος διαπέρασε τὴν καρδιά μου, φλόγισε τὴν ἐπιθυμία μου κι ἔδωσε στὰ πόδια μου φτερά· κέρδιζα ἐμφανῶς ἔδαφος καὶ πλησίαζα ὀλοένα περισσότερο τὸν ἴσκιο· σὲ λίγο θὰ τὸν ἔφτανα. Μὰ ἄξαφνα σταμάτησε καὶ στράφηκε πρὸς τὸ μέρος μου. Σὰν τὸ λιοντάρι ποὺ χιμάει στὴ λεία του, ὄρμησα μ' ἓνα σάλτο γιὰ νὰ τὸν γραπώσω – κι ἀναπάντεχα καὶ ἀπότομα ἔπεσα πάνω σ' ἓνα σῶμα ποὺ πρόβαλε ἀντίσταση.

Κάποιο άόρατο χέρι μοῦ ἔριξε στὰ παῖδια –πράγμα ἀνήκουστο– τὶς πιὸ ὀδυνηρὲς ἀγκωνιὲς ποὺ ἔχει δεχτεῖ ποτὲ ἄνθρωπος.

Ἀπὸ τὴν τρομάρα μου ἔσφιξα σπασμωδικὰ μὰ καὶ γερὰ στὰ χέρια μου ὅ,τι στεκόταν ἀθέατο μπροστά μου. Μὲς στὴ φούρια, ὅμως, ἔχασα τὴν ἰσορροπία μου καὶ σωριάστηκα φαρδὺς πλατὺς πάνω του· τότε μόνο μπόρεσα νὰ δῶ πὼς αὐτὸ ποὺ ἀγκάλιαζα ἦταν ἄνθρωπος.

Τότε, ἐπίσης, κατόρθωσα νὰ δώσω μιὰ κανονικὴ ἐξήγηση γιὰ τὸ συμβάν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ κρατοῦσε τὴ φωλιά ἢ ὁποῖα κάνει ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἔχει ἀόρατο,⁴² ἐνῶ ὁ ἴσκιος του παραμένει ὀρατός· κι ὅπως τὴν κρατοῦσε, τοῦ ἔφυγε ἀπὸ τὰ χέρια τὴ στιγμὴ τῆς πτώσης. Κοίταζα τριγύρω διερευνητικὰ καὶ πολὺ σύντομα διέκρινα τὸν ἴσκιο τῆς ἀθέατης φωλιάς· τινάζομουν πότε ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, πότε ἀπ' τὴν ἄλλη, καὶ τελικὰ δὲν μοῦ ξέφυγε τὸ πολύτιμο λάφυρο. Ἀόρατος κι ἀνίσκιος, κρατοῦσα τὴ φωλιά στὰ χέρια μου.

Ὁ ἄντρας σηκώθηκε γρήγορα πάνω κι εὐθὺς ἀμέσως κοίταξε γύρω του γιὰ νὰ δεῖ ποῦ ἦταν ὁ εὐτυχὴς τροπαιοῦχος· ὡστόσο, στὸ ἠλιοφώτιστο πλάτωμα δὲν εἶδε οὔτε ἐκεῖνον οὔτε τὸν ἴσκιο του, παρόλο ποὺ αὐτιαζόταν ὅλο ἀνησυχία μήπως καὶ τὸν ἐντοπίσει. Διότι προηγουμένως δὲν εἶχε προ-

λάβει νὰ προσέξει ὅτι ἤμουν ἀνίσκιωτος, καὶ οὔτε μποροῦσε νὰ τὸ ὑποθέσει τώρα. Μόλις βεβαιώθηκε πὼς εἶχα γίνει ἄφαντος, τὸν ἔπιασε μαύρη ἀπελπισία καὶ τραβοῦσε τὰ μαλλιά του. Σ' ἐμένα, ἀντιθέτως, ὁ θησαυρὸς ποὺ εἶχα ἀποκτήσει πρόσφερε τὴ δυνατότητα καὶ συγχρόνως ξυπνοῦσε τὴν ἐπιθυμία νὰ ζήσω καὶ πάλι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Δὲν μοῦ ἔλειπαν τὰ προσχήματα γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὴν ποταπὴ κλοπὴ στὸν ἑαυτό μου, ἢ, μᾶλλον, δὲν χρειαζόμουν κὰν προσχήματα· προκειμένου, μάλιστα, ν' ἀποφύγω κάθε παρόμοια σκέψη, ἀπομακρύνθηκα βιαστικὰ χωρὶς νὰ ρίξω οὔτε μιὰ ματιὰ σ' ἐκεῖνον τὸν δύστυχο, ὁ ὁποῖος κραύγαζε ἐναγωνίως κι ἡ φωνὴ του ἀντηχοῦσε στ' αὐτιά μου πολλὴ ὥρα ἀκόμα. Ἔτσι τουλάχιστον μοῦ φάνηκε πὼς ἔγιναν τότε τὰ πράγματα.

[...]

E. T. A. Hoffmann

Οἱ περιπέτειες
τῆς παραμονῆς Πρωτοχρονιάς

II. Ἡ παρέα στὸ κελάρι

Κατὰ κανόνα ὁ περίπατος στὴ λεωφόρο Ὑπὸ τὰς Φιλύρας¹⁵ εἶναι πολὺ εὐχάριστος, ὅχι ὅμως τὸ βράδου τῆς παραμονῆς μὲ δριμύ ψύχος καὶ χιονοθύελλα. Τὸ ἐνίωσα ἐντέλει στὸ πετσί μου, ἔτσι ὅπως περπατοῦσα δίχως καπέλο καὶ πανωφόρι, καθὼς μέσα στὸ ξάναμμα τοῦ πυρετοῦ μὲ ἔπιασε σύγκρυο κι ἀνατριχίλα. Συνέχισα τὸν δρόμο μου ἀπὸ τὴ γέφυρα τῆς Ὀπερας, προσπέρασα τὸ ἀνάκτορο, ἔστριψα, διάβηκα τὴ γέφυρα μὲ τὸν ὕδατοφράκτη καὶ παρέκαμψα τὸ Νομισματοκοπεῖο. Ἦμουν στὴν ὁδὸ τῶν Κυνηγῶν, ἀκριβῶς στὸ σημεῖο ὅπου βρίσκεται τὸ μαγαζὶ τοῦ Τίρμαν. Τὰ φῶτα ἦταν ἀναμμένα καὶ σκορποῦσαν μιὰ φιλικὴ λάμψη· ἐνίωθα κιόλας τὴ λαχτάρα νὰ μπῶ μέσα, διότι εἶχα ξεπαγιάσει καὶ ἐπιθυμοῦσα διακαῶς νὰ πιῶ μιὰ γερὴ γουλιὰ ἀπὸ κάποιον δυνατὸ ποτό· τὴν ἴδια στιγμή ξεχύθηκε στὸν δρόμο μιὰ χαρούμενη παρέα. Μιλοῦσαν γιὰ κάτι στρεΐδια ἐξαιρετικῆς ποιότητος καὶ γιὰ τὸ καλὸ κρασί τοῦ '11.¹⁶ «Πράγματι, εἶχε δίκιο», φώναξε κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα πού, ὅπως

διέκρινα στὸ φῶς τοῦ φανοστάτη, ἦταν ἀξιωματικὸς τοῦ ἵππικοῦ, «πράγματι, εἶχε δίκιο αὐτὸς ποὺ πέρυσι κατσαδίασε στὸ Μάιντς τοὺς ἀναθεματισμένους τοὺς ταβερνιάρηδες, οἱ ὁποῖοι τὸ 1794 δὲν ἤθελαν μὲ κανέναν τρόπο νὰ σερβίρουν τὸ κρασί τοῦ '11».¹⁷ Ξέσπασαν ὅλοι σὲ δυνατὰ γέλια· ἐγὼ προχώρησα ἀσυναίσθητα μερικὰ βήματα παραπέρα καὶ σταμάτησα μπροστὰ σὲ κάποιον κελάρι, μέσα στὸ ὁποῖο τρεμόπαιζε ἓνα μοναχικὸ φῶς· ἡ χαρούμενη παρέα εἶχε πιά ἀπομακρυνθεῖ, ἔπεσε σιωπὴ κι ἄκουσα καθαρὰ ἓναν ἄντρα καὶ μιὰ γυναίκα νὰ κουβεντιάζουν:

[...]

Κατέβηκα σβέλτα στὸ κελάρι. Ἡ γυναίκα καθόταν στὴν πολυθρόνα πλάι στὴ σόμπα καὶ ὁ ἄντρας στεκόταν μπροστὰ τῆς μὲ νυχτικιά καὶ παντόφλες. Ἔσπευσε νὰ μὲ προῦπαντήσει φιλικά, βγάζοντας τὴ σκούφια του καὶ ρωτώντας με: «Τί ἐπιθυμεῖ ὁ κύριος;». Ζήτησα νὰ μοῦ φέρει ἓνα μπουκάλι μπίρα ἀπὸ τὸ Στεττίνο, μιὰ μεγάλη πίπα μὲ καλὸ καπνὸ καὶ σύντομα βρέθηκα σὲ μιὰ κατάσταση θεσπέσιου φιλισταϊσμοῦ.²¹ τόσο θεσπέσιου, μάλιστα, ὥστε κι ὁ ἴδιος ὁ διάβολος μὲ σεβάστηκε καὶ μὲ ἄφησε στὴν ἡσυχία μου. Ὡ δικαστικὲ σύμβουλε! Ἄν ἔβλεπεσ πῶς ἀπὸ τὸ φωταγωγημένο σαλόνι

σου, όπου παρέθετες τὸ τσάι, κατρακύλησα στὴ σκοτεινὴ καὶ ὑπόγεια μπιραρία, θὰ ἀπέστρεφες τὸ πρόσωπό σου καὶ θὰ μουρμούριζες μὲ ὕφος μεγαλόπρεπο καὶ περιφρονητικό: «Δὲν εἶναι διόλου παράξενο ποὺ ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος καταστρέφει τὶς ὠραιότερες δαντελωτὲς τραχηλιές!»).

Θὰ πρέπει νὰ ἔκανα παράξενη ἐντύπωση στοὺς ἀνθρώπους ἔτσι ὅπως ἤμουν, δίχως καπέλο καὶ πανφόρι. Ὁ ἄντρας ἐτοιμαζόταν κάτι νὰ ρωτήσῃ ὅταν, αἴφνης, ἀκούστηκε ἓνα χτύπημα στὸ παράθυρο καὶ μιὰ φωνὴ νὰ λέει δυνατὰ: «Ἀνοῖξτε μου, ἀνοῖξτε μου, ἐγὼ εἶμαι!». Βγῆκαν μὲ φούρια στὸν δρόμο καὶ ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα. Ἐκείνη ἐπέστρεψε στὸ πὶ καὶ φὶ κρατώντας ψηλὰ δυὸ ἀναμμένα κεριά, ἐνῶ ἀπὸ πίσω τῆς ἐρχόταν ἓνας πολὺ ψηλὸς καὶ λυγερόκορμος ἄντρας.²² Ἐἔχασε νὰ σκύψει καὶ χτύπησε ἀπότομα τὸ κεφάλι του στὸ ὑπέρθυρο τῆς χαμηλῆς πόρτας· πάντως, δὲν ἔπαθε τίποτα, χάρη στὸν μαῦρο σκοῦφο ποὺ φοροῦσε, ὁ ὁποῖος ἔμοιαζε μὲ μπερέ· τὴν πομπὴ ἔκλεινε ὁ κάπελας, ὁ ὁποῖος κρατοῦσε ἄλλα δύο ἀναμμένα κεριά. Ὁ ξένος προχώρησε μὲ τὸν δικό του ἰδιόρρυθμο τρόπο, στριμωχτὰ στὸν τοῖχο, κι ὕστερα κάθισε ἀντίκρυ μου, ἐνόσω ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα τοποθετοῦσαν τὰ κεριὰ στὸ τραπέζι. Θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς

γι' αὐτὸν ὅτι «ἔδειχνε εὐγενῆς κι ἀνευχαρίστητος».²³ Ζήτησε σκυθρωπὸς μιὰ μπίρα καὶ μιὰ πίπα κι ἔπειτα ἔβγαλε μὲ λίγες μόνο ρουφηξιές τόσο καπνὸ, ὥστε, πολὺ σύντομα, τὸ κελάρι ντουμάνιασε. Κατὰ τ' ἄλλα, εἶχε χαρακτηριστικὴ φυσιογνωμία καὶ τόσο ἔλκυστικὸ πρόσωπο, ὥστε κέρδισε ἀμέσως τὴ συμπάθειά μου, παρ' ὅλη τὴν κατῆφειά του. Τὰ μαλλιά του ἦταν μαῦρα καὶ πυκνά, χτενισμένα μὲ χωρίστρα στὴ μέση· ἔπεφταν ἀπὸ τίς δύο μεριές τοῦ κεφαλιοῦ σχηματίζοντας πολυάριθμα μπουκλάκια πού τὸν ἔκαναν νὰ μοιάζει μὲ τὰ πορτρέτα πού ζωγράφιζε ὁ Ροῦμπενς. Μόλις ἔβγαλε τὸ φαρδὺ περιλαίμιο, πρόσεξα ὅτι φοροῦσε σκουρόχρωμη πατατούκα²⁴ μὲ πολλὰ σιρίτια· ἐκεῖνο πού μοῦ ἔκανε ιδιαίτερη ἐντύπωση, ὅμως, ἦταν ὅτι πάνω ἀπὸ τίς μπότες φοροῦσε ἓνα ζευγάρι κομφῆς παντόφλες. Τὸ ἀντιλήφθηκα ὅταν ἄρχισε νὰ καθαρίζει τὴν πίπα του —πού τὴν εἶχε καπνίσει μέσα σὲ πέντε λεπτά— χτυπώντας τὴν στὸ πάτωμα. Δὲν λέγαμε καὶ πολλὰ, διότι ὁ ξένος φαινόταν πολὺ ἀπασχολημένος μὲ κάθε λογῆς σπάνια φυτά,²⁵ τὰ ὁποῖα ἔβγαζε ἀπὸ μιὰ θήκη καὶ τὰ περιεργαζόταν μὲ ιδιαίτερη ἱκανοποίηση. Τοῦ ἐξέφρασα τὸν θαυμασμό μου γιὰ τὰ ὠραῖα βλαστήματα καί, καθὼς φαίνονταν σὰν νὰ εἶχαν κοπεῖ πρὶν ἀπὸ λίγο, τὸν ρώτησα μήπως τυχὸν εἶχε ἐπισκεφεῖ τὸν Βοτανικὸ Κῆ-

πο ἢ τὰ φυτώρια τῶν ἀδερφῶν Μπουσέ. Ὁ ξένος ἀποκριθῆκε μὲ ἓνα μᾶλλον παράξενο χαμόγελο στὰ χεῖλη: «Προφανῶς ἡ φυτολογία δὲν εἶναι τὸ δυνατό σας σημεῖο· εἰδάλλως δὲν θὰ εἶχατε κάνει μιὰ τόσο...» κόμπιασε κι ἐγὼ ψιθύρισα δειλὰ «μιὰ τόσο χαζή...» – «...ἐρώτηση», πρόσθεσε τότε ἐκεῖνος καλοκάγαθα. «Θὰ ἀναγνωρίζατε μὲ τὴν πρώτη ματιὰ φυτὰ τῆς ἀλπικῆς ζώνης», εἶπε στὴ συνέχεια, «καὶ μάλιστα φυτὰ ποὺ εὐδοκιμοῦν στὸ ὄρος Τσιμποράσο».²⁶ Τὰ τελευταῖα λόγια τὰ πρόφερε χαμηλόφωνα, σχεδὸν ἀπὸ μέσα του· μπορεῖς νὰ ὑποθέσεις ὅτι αὐτὸ μοῦ προξένησε ἓνα ἀλλόκοτο συναίσθημα. Κάθε ἄλλη ἐρώτηση ἔσβησε στὰ χεῖλη μου, ἐνῶ ὀλοένα καὶ περισσότερο δυνάμωνα μέσα μου ἢ ὑποψία ὅτι παρόλο ποὺ δὲν εἶχα δεῖ ἄλλη φορὰ τὸν ξένο, τὸν εἶχα ἐντούτοις πολλὲς φορές φανταστεῖ. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἀκούστηκε ἀκόμα ἓνα χτύπημα στὸ παράθυρο, ὁ κάπελας ἀνοιξε τὴν πόρτα καὶ μιὰ φωνὴ εἶπε δυνατὰ: «Καλύψτε τὸν καθρέφτη σας, ἂν ἔχετε τὴν εὐγενὴ καλοσύνη!». «Μπά!» εἶπε ὁ κάπελας, «ἀργοπορημένος μᾶς ἔρχεται ἀπόψε ὁ στρατάρχης Σουβάροφ!». ²⁷ Ἡ γυναίκα σκέπασε μὲ ἓνα κάλυμμα τὸν καθρέφτη· μόνο τότε μπῆκε μέσα μὲ γοργοπόδαρη ἀδεξιότητα – μὲ ἀργόσυρτη σβελτάδα, θὰ ἔλεγα – ἓνας μικρόσωμος ξερακιανός, ὁ ὁποῖος φοροῦσε μακρὸν μαν-

δύα σὲ ἐντελῶς ἀσυνήθιστη ἀπόχρωση, πρὸς τὸ καφετί· καθὼς ὁ ἄνθρωπος χοροπηδοῦσε πέρα δῶθε στὴν αἴθουσα, ὁ μανδύας κυμάτιζε καὶ στροβιλιζόταν παράξενα γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα του, μὲ πολλὰς πτυχώσεις καὶ τσακίσματα, ἔτσι ὥστε στὶς ἀνταύγειες ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κεριῶν σχεδὸν νόμιζες ὅτι περίσσεια μορφῶν συμφύρονταν κι ἔπειτα ἀπομακρύνονταν ὅπως στὶς φαντασμαγορίες τοῦ Ἔνσλεν.²⁸ Συγχρόνως ἔτριβε μέσα στὰ φαρδομάνικά του τὰ χέρια καὶ φώναζε: «Κρύο! Κρύο! Πωπῶ, κρύο! Δὲν εἶναι ἔτσι στὴν Ἰταλία, στὴν Ἰταλία εἶναι ἀλλιῶς τὰ πράγματα, ἀλλιῶς!». Ἐντέλει, κάθισε ἀνάμεσα σ' ἐμένα καὶ στὸν ψηλὸ λέγοντας: «Τί ἀνυπόφορη κάπνα εἶναι τούτη! Φοῦμο μὲ ταμπάκο! Ἄχ καὶ νὰ ἔχα ἔστω μιὰ πρέζα ταμπάκο!». Ἐβγαλα αὐτοστιγμὴ ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὴν ταμπακιέρα ποὺ γυαλίζει σὰν καθρέφτης, τὴν ταμπακιέρα ποὺ κάποτε μοῦ χάρισε ἐσύ, θέλοντας νὰ προσφέρω λίγο ταμπάκο στὸν μικρόσωμο. Μὰ δὲν πρόλαβε νὰ τὴν ἀντικρίσει κι ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια του καὶ τὴν ἀπώθησε σκούζοντας: «Ἐξω ἀπὸ δῶ! Πάρε μακριὰ μου αὐτὸ τὸ φρικαλέο κάτοπτρο!». Ἡ φωνή του εἶχε κάτι τρομακτικό· τὸν κοίταξα κατάπληκτος καὶ διαπίστωσα πὼς εἶχε γίνει ἓνας ἄλλος. Ἐνῶ εἶχε μπουκάρει στὸ κελάρι μὲ νεανικὴ κι εὐχάριστη ὄψη, τώρα μὲ ἀγριοκοίταζε μὲ μάτια βα-

θουλωμένα, ἐνῶ τὸ πρόσωπό του ἦταν ρυτιδωμένο,
μαραγκιασμένο, κι εἶχε χλωμάδα νεκρική· ἦταν τὸ
πρόσωπο ἐνὸς γέρου.